

2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України від 28 червня 1996р., № 30. Дата оновлення: 01.01.2020. Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Конвенція ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. Режим доступу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Загальна декларація прав людини. Генеральна асамблея ООН від 10.12.1948. Режим доступу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Генеральна Асамблея ООН від 16.12.1966. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973. Режим доступу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015, № 580-VIII. Офіц. текст. К.: Алерта, 2019. 78 с.

7. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23.08.2018, № 706.

НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМИ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Широкова Алла Анатоліївна,
курсант 4-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

За останні роки правоохоронна система України зазнала низку реформ, які позитивно вплинули на її розвиток. Наша країна не стоїть на місці, тому все більше здійснюється реформ, запозичується досвід з різних країн світу. З початку реформи органів Національної поліції, яка відбулася у 2015 році постало питання й про зміну системи оцінювання ефективності діяльності цих органів. На зміну радянській системі оцінювання ефективності роботи поліції постала нова – критерій оцінювання рівня довіри населення до поліції. Тому моделі оцінки поліції стали ще більш складними та багатограними.

Варто наголосити, що немає «ідеальної» моделі оцінки. Навіть у розвинених державах тривають дискусії щодо доцільності тих чи інших підходів, що застосовуються у процесі визначення ефективності роботи правоохоронців. У зв'язку з цим стають необхідними дослідження закордонного досвіду у сфері оцінки діяльності поліції та визначення практик, які є доцільними для використання в Україні.

Проблема ефективної діяльності органів Національної поліції України залишається доволі актуальною в умовах сьогодення, що відображається в працях науковців і практиків: Є.Д. Лук'янчикова, І.М. Осики, М.А. Погорецького, А.М. Сердюка, С.М. Смокова, В.М. Тертишника, О.Г. Яновської, О.М. Бандурки, К.Л. Бугайчука, Б.Я. Гаврілова, В.І. Галагана, В.А. Гузя, Д.П. Калаянова, Н.В. Камінської, М.В. Костицького, В.Л. Костюка, І.В. Кукіна, та ін.

Визначення пріоритетних шляхів удосконалення системи оцінювання ефективності діяльності Національної поліції з урахуванням зарубіжного досвіду.

Одним з ключових аспектів реформи правоохоронних органів, зокрема, в частині діяльності Національної поліції, є законодавчо врегульований обов'язок поліції діяти в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства. Законом України «Про Національну поліцію» передбачено, що діяльність поліції має бути спрямована на задоволення потреб населення, а рівень його довіри до поліції є одним з основних критеріїв оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Таким чином, Кабінетом Міністрів України було затверджено порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції. Порядком визначаються основні завдання, принципи, періодичність проведення оцінки (на загальнодержавному рівні – не рідше одного разу на рік, на територіальному рівні – у разі потреби), порядок дій Національної поліції та незалежної соціологічної служби під час організації та проведення оцінки тощо [1].

Органи Національної поліції, відповідаючи на запитання про оцінку своєї роботи, використовуює насамперед дані відомчої статистики, які говорять про постійне зменшення кількості злочинів, що реєструються, та збільшення кількості розкритих злочинів. Усе це називається кількісно-статистичними даними, які на практиці часто-густо є викривленими і мало про що говорять як фахівцям, так і самим поліцейським. Якщо динаміка цієї "статистики" збережеться, то за 10-15 років у нас узагалі не буде злочинності. З іншого боку, є картинка для громадськості – рівень довіри населення до поліції, який постійно коливається в межах 40-50% [2].

Отже, на практиці маємо окремо відомчу систему оцінювання і окремо картинку для громадськості. А насправді це має бути єдина система.

Працює це так, якщо в регіоні постійно має бути позитивна динаміка – інакше вважатиметься, що ви неефективно працюєте, а це означає негативні для поліцейського управлінські рішення – від осуду колективу до зменшення премій і навіть звільнення. Зменшення розміру премій є вельми дієвим механізмом, бо це може бути половина заробітної плати (грошове забезпечення поліцейських досі складається переважно з премії) упродовж кількох місяців поспіль [3].

Отже, якщо погано працює слідчий відділ, то треба штучно десь «потрібні» показники взяти. І поліцейські починають послуговуватися техніками «спрощення» своєї роботи – обіцяють підозрюваним (і не виконують обіцянку) умовне покарання, вдаються до психологічного тиску і навіть до застосування фізичної сили. Цим же пояснюється практика, коли потерпілих відмовляють подавати до поліції заяву про злочин (приховування від обліку), фальсифікують докази, проводять незаконні затримання, маніпулюють з дотриманням процесуальних гарантій щодо підозрюваного тощо. Жертвами стають звичайні люди, часто малозабезпечені, які ніколи про це публічно не скажуть. Про факти такого неподобства ми найчастіше не дізнаємося, бо вони не потрапляють у ЗМІ, а поліція їх усіяко заперечує.

Звертаючись до зарубіжного досвіду, скажемо, що ця проблема не нова. Наприклад, у США від «паличної системи» оцінювання за кількісно-статистичними показниками відмовилися ще в 1920-х роках, визнавши її неефективність. Тож і нам уже давно слід відмовитися від оцінювання роботи слідчо-оперативних підрозділів за кількісно-статистичними показниками, ключовим з яких залишається динаміка розкриття злочинів. На заміну їй має прийти комплексна система оцінювання за кількісними і якісними критеріями, як це роблять у країнах сталої демократії [3].

Корисним для нашої країни є досвід британського й американського «кримінологічного опитування» (criminal survey) – альтернативи офіційній кримінальній статистиці. Воно дозволяє описати картину злочинності соціологічними методами. Для цього в людей запитують, чи ставали вони жертвою злочину протягом року і чи зверталась до поліції. А якщо не звертались, то чому. Чи відмовляли їм у розслідуванні, чи задоволені вони результатами розслідування, якщо справа потрапила до поліції, тощо. Це доволі дорогий інструмент, однак він дає змогу зрозуміти тенденції злочинності [3].

Отже, для того, щоб боротися зі злочинністю, а тим більше запобігати їй – потрібно її знати і розуміти. В нашій країні ми давно оперуємо викривленою впродовж десятиліть кримінальною статистикою, і сама поліція не знає, із чим бореться. Проте кримінологічні опитування – це далеке майбутнє для України. Спершу маємо розібратися з довірою громадян і відмовитися від показників розкриття.

Список використаних джерел:

1. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-ocinki-rivnya-doviri-naselennya-do-nacionalnoyi-policiyi>
2. Закон України «Про Національну поліцію України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Радянські показники чи рівень довіри населення? URL:https://m.dt.ua/internal/radyanski-pokazniki-chi-riven-doviri-naselennya-268129_.html